

K A Ž D O D E N N Í Ž I V O T

V O B C I P Ř E Š Í N

/ e s e j /

10. l e d n a 1996

P e t r a B o u š k o v á

V posledním desetiletí se ve střední Evropě rozvíjí hnutí za rozvoj venkova, které reaguje na stále ještě silné urbanizační tendence spojené s růstem měst a se všemi doprovodnými negativními jevy - pro život člověka, ale i pro přírodu. Nesleduje romantický návrat do minulých století, ale souhrnnou obnovu kulturních, sociálních a hospodářských poměrů ve struktuře osídlení. Venkov může nabídnout nejen kvalitní životní prostředí v kontaktu s přírodou, ale i potřebný standard pro život současného člověka. V "obnově venkova" se navíc šťastně spojují zájmy ekologické a ekonomické. Země, které tuto filozofii podporují, jsou sdruženy v Evropské pracovní společnosti pro rozvoj venkova a obnovu vesnice, jejímž členem je od roku 1992 i Česká republika. Již čtyři roky se v Českých zemích začíná uplatňovat Program obnovy vesnice. Od roku 1992 se k Programu obnovy vesnice hlásí stále více vesnic z Čech, Moravy a Slezska. Existuje ale také mnoho vesnic, pro které je tento program neznámým pojmem, nebo k němu zaujímají pasivní postoj, ačkoli životní podmínky jsou zde na velmi nízké úrovni.

Tento program si klade za cíl pomoci českému venkovu nalézt znovu ztracenou identitu, obnovit a rozvíjet společenský život, nalézt nové pracovní příležitosti, zvýšit úroveň občanského vybavení a technické infrastruktury a v neposlední řadě i udržet a rozvíjet ekologické a estetické hodnoty našeho venkova.

V této eseji se budu věnovat západočeské obci zvané Přešín, ležící v okrese Plzeň - jih, osm kilometrů na jihovýchod od městečka Blovice a deset kilometrů na severovýchod od městečka Nepomuk, které je známé zámkem Zelená hora a také Svatým Janem Nepomuckým. Obec Přešín leží v krajině poměrně členité, na západním okraji Brdské vrchoviny, v nadmořské výšce přibližně šetset metrů nad mořem. Je obklopena částečně lesy a částečně zemědělskou půdou. Podnebí je v kraji drsnější a chladnější než například v již zmíněných Blovicích, které jsou položeny podstatně nížeji. Teplota se pohybuje vždy o několik stupňů níže, vítr je ostřejší a vzduch čistší. Vegetace se probouzí zjara o něco později než je obvyklé.

Z hlediska životních poměrů - sociálních, hospodářských a kulturních - se Přešín řadí mezi průměr českého venkova. Je to jedna z vesnic, pro níž by Program obnovy vesnice byl velkým přínosem, po všech stránkách. Je to relativně malá obec, spadající pod Obecní úřad v Čížkově, což je sousední vesnice, asi tři kilometry vzdálená. V současné době v Přešíně žije sto-pět stálých obyvatel a počet trvale obydlených domů ve vesnici je čtyřicet.

Nyní se zmíním několika větami o historii a původu obce. Nejstarší písemný záznam o Přešíně je z roku 1239, v roce 1379 je uváděn Přešín v souvislosti s Rožmitálem, dále obec patřila z poloviny klášteru ostrovskému, který ji prodal roku 1533 Janovi z Vilemce. Roku 1558 byla koupěna vesnice Přešín ke špitálu města Rokycan a roku 1622 Adamem Vratislavem z Mitrovic. Od roku 1850 do 1855 patřil Přešín pod okresní hejtmanství Rokycany, od roku 1855 vznikl samostatný smíšený politicko-soudní okres blovícký, pod který Přešín patřil. V roce 1868 vznikl plzeňský politický okres, pod nějž patřil Přešín až do roku 1945.

Původ jména Přešín je dosti pozoruhodný. Jméno vzniklo přivlastňovací příponou -ín z osobního jména Přiecha nebo Přieša a znamenalo Přiechův nebo Přiešův dvůr. Vlastní jméno Přiecha povstalo ze jména Přena nebo Přemysl.

Zajímavostí též je, že postupem času se počet obyvatel snižoval, zatímco množství domů v obci se zvyšovalo. Pro názornost, počet obyvatel v roce 1850 byl 473 a domů 59, v roce 1880 bylo 446 obyvatel a 60 domů, roku 1890- 463 a 61, roku 1900- 412 a 62, 1910- 402 a 64, 1921- 384 a 65, 1930- 359 a 67, 1950- 268 a 72, 1961- 263 a 73, 1970- 169 a 61, v roce 1990 - 129 a 1991- 121 obyvatel. Z veřejně činných zařízení působilo v obci Družstvo dělnický dům v letech 1908 - 1937, dále Obecná škola v letech 1881 - 1953, Obecní úřad 1876 - 1901 a Základní devítiletá škola v letech 1953 až 1962. Z již uvedených škol fungovala Obecná škola v letech 1881 až 1953, která byla jednotřídní, od roku 1948 zde byla Národní škola a v důsledku tehdejšího nového školského zákona vznikla v roce 1953 až 1962 Základní devítiletá škola pro 1. až 5. ročník.

Z materiálů dochovaných o Přešíně přetrvaly tři školní kroniky, které jsou v současné době uloženy ve Státním archívu v Blovicích. Existuje rovněž kronika obce Přešína, jež byla kdysi uložena na bývalém Místním národním výboru v Čížkově, odkud se neznámým způsobem vytratila, dále byla pořizena nová kronika, umístěná zprvu ve Státním archívu v Blovicích, později opět na nynějším obecním úřadě v Čížkově, kde se dnes také nenachází. Údajně ji má jeden z místních obyvatel.

Pro demonstraci místních geografických a demografických poměrů a též lingvistického stylu v devatenáctém století, přesně v roce 1890, zde uvedu doslovnou citaci z úryvku prologu První školní kroniky Přešína : " Na východní straně asi dvě hodiny vzdálená od okresního města Blovic v hejtmanství Plzeňském, stojí vesnice Přešín, skrze kterouž vede okresní silnice spojující Blovice a Čížkov. Vesnice tato jest v utěšené krajině, stojící výšše jako Blovice, lesem kol kolem ověncená. Krajina jest dosti úrodná, ale podnebí jest již zde drsnější a studenější, jak u okresního města Blovic. Krajina tato oplývá krásnými lučinami, zvláště na straně západní. Obyvatelé živí se hlavně zemědělstvím. Vesnice Přešín dělí se na dva díly, které jsou od sebe odděleny polem a lukami, totiž ta část hořejší, menší, jmenuje se Horní Přešín, kde hlavně sídlí rolníci a část dolejší se jmenuje Dolní Přešín, kde obývají chalupníci a domkáři. Celkem čítá Přešín 464 obyvatel, a sice 235 mužského a 229 ženského pohlaví. "

Toto rozdělení se zachovalo do současnosti, s tím, že převážná většina lidí žijících v Horním Přešíně jsou trvalí obyvatelé, kdežto v Dolním Přešíně je velké množství chalupářů. Uprostřed celé vesnice, mezi horní a dolní částí Přešína, se nachází náves, kde je malý rybník, dále bývalý Spolkový dům, v němž je dnes pohostinství a obchod se smíšeným zbožím, a také autobusová zastávka.

Postupem času se život na vesnici stále více přibližuje životu ve městě, celkový charakter vesnické zástavby se mění, původní venkovské usedlosti chátrají stejně jako řada ostatních objektů potřebných pro život venkovských sídel /kostel, fara, škola atd. /.

V některých vesnicích v předchozích několika letech vedla snaha přiblížit obytné prostředí venkovských sídel městským podmínkám k výstavbě bytových objektů.- v architektuře nevhodné, cizorodé vůči typickému klasickému stylu venkovskému. Prostory a objekty byly realizovány bez ohledu na místní tradice a původní způsob zástavby. Při přestavbách, rekonstrukcích a modernizacích byly historické prvky lidové architektury nahrazeny prvky moderními. Je však skutečností, že úpravy obydlí, prováděné v posledních letech, efektivněji slouží životním potřebám obyvatel vesnice. Tyto úpravy ale, domnívám se, nerespektují historické a architektonické prvky původního osídlení. V tomto ohledu jsou, podle mého názoru, velkým přínosem pro zachování tradiční architektury chalupáři, kteří ve svém objektu pobývají pouze rekreačně, proto se snaží udržet svou chalupu v klasickém stylu a zavádějí co nejméně moderních prvků, jak do exteriéru, tak do interiéru objektu. Je nutné konstatovat, že bez mnohých chalupářů, kteří rekonstruovali a opravili staré vesnické domy, často v zoufalém stavu, by mnohé zajímavé stavební a kulturní památky již zanikly.

Významným rysem bydlení na vesnicích je také nejužší propojení bydlení a zemědělského hospodaření v jednotlivých domech. Neexistuje dům, u kterého by nebyla vlastní zahrada, obvykle větších rozměrů, využívána převážně pro pěstování zemědělských plodin a chov domácího zvířectva.

Co se architektonické stránky vesnice týče, je Přešín podoby smíšené. U většiny objektů byl zachován původní způsob zástavby, ale najdeme tu také mnoho domů zrekonstruovaných a modernizovaných, nebo zcela nově postavených. Jádro vesnice je smíšené a okraj spíše tradiční. Výška staveb je jednotná - domy zpravidla jedno- až dvoupatrové. Forma vlastnictví je soukromá, s výjimkou jednoho domu v Horním Přešíně, jenž je majetkem družstva. Je to dům, v němž byla v minulosti umístěna Obecná škola, dnes zde bydlí rómská rodina.

Přešín je obec s poměrně malým počtem trvale žijících obyvatel, v současné době zde žije stopět lidí, trvale obydlených domů je čtyřicet. O velkém počtu lidí by bylo možno říci, že jsou pamětníci, neboť věkový průměr tu je zhruba šedesát let.<sup>to mě
má
60.</sup> Většina lidí je již v důchodovém věku, ale samozřejmě, že v Přešíně žije relativně dosti mladých rodin s dětmi. Místní starousedlíci nevycházejí ven příliš mnoho, jedinou společenskou událostí je pro ně setkání s ostatními lidmi v místním obchodě, kam zavítají v případě nutnosti nákupu potravin nebo smíšeného zboží. Lidé si zde mohou opatřit denní nákupy v místní prodejně smíšeného zboží, která je v soukromém vlastnictví a je otevřena pětikrát týdně, v pracovní dny, avšak pouze tři hodiny denně. Tento obchod byl součástí bývalého Spolkového domu, kde se nacházelo ještě pohostinství /stále nachází /. Tento Spolkový dům byl od dvacátých let našeho století majetkem skupiny místních lidí, kteří ho společnými silami postavili, ale byl jim po znárodnění státem odebrán. Po listopadové revoluci v roce 1989 ho od státu odkoupila rodina žijící v něm dosud a spravující pohostinství. Začala provozovat pohostinství a obchod soukromě, čímž se ale dostala do sporu s bývalými vlastníky Spolkového domu, nebo jejich potomky. Tito se vzepřeli a nadále odmítali obchod navštěvovat a zřizovat v něm své nákupy. V současné době je situace stále stejná a těchto pět rodin zde stále nenakupuje.

Nejbližším městem, kde je síť obchodů poskytujících širší sortiment, je městečko Blovice, osm kilometrů vzdálené.

Již zmiňované pohostinství, které by mohlo být vhodným místem střetů místních, chalupářů, ale i spolků, dnes de facto nefunguje. Otevře se pouze příležitostně, a to v případě "objednávky", většinou u chalupářů, kteří chtějí uspořádat určité setkání, oslavu a podobně. Není tomu tak dlouho, co byl hostinec otevřen prakticky každý den a byl místem setkání různých generací.

Pracovní příležitost je v obci vlastně pouze jedna. Na okraji vesnice stojí kravín Zemědělského družstva Čížkov, jenž zaměstnává poměrně větší množství lidí z Přešína.

Celkem ekonomicky aktivních lidí v Přešíně js asi dvacet-
osm, z nichž osmnáct vyjíždí za prací ze sídla. Ponejvíce jezdí
lidé za prací do blízkých Blovic, ale také do 35 kilometrů vzdá-
leného okresního města Plzně, dále do Nepomuka, Kamenolom v Míto-
vě u Spáleného Poříčí Zaměstnává čtyři lidi a také firma Kora
v obci Zahrádka.

Rozvoj soukromého podnikání lze pozorovat i v tak malé
vsi, jakou je Přešín. Vesměs jsou místní soukromí podnikatelé
soukromými zemědělci. Není to však podnikání, na jaké jsou z-
vyklí lidé ve městech, podnikání za účelem okamžitého zisku a
rychlého zbohatnutí, ale je to namáhavá a tvrdá práce, u níž
výsledky lze vidět po skutečně velké dřině. Většinou jí
lidé obětují veškerý svůj volný čas, pracují od svítání do set-
mění. Asi čtyři rodiny ve vsi se zabývají touto činností a myslím,
že všechny s úspěchem.

Jak již bylo výše uvedeno, většinu obyvatel tvoří lidé
v důchodovém věku, ale jsou zde přirozeně zastoupeny všechny
generace. Žijí tu lidé mladého a středního věku, mnoho dětí
školou povinných, mládeže již méně. Školu navštěvují děti v Blo-
vicích, kde je také gymnázium a střední odborné učiliště.
Pro využití volného času dětí je v Přešíně sportovní hřiště,
rybník sloužící v zimě k bruslení a kopec zvaný Pahorek, který
bývá v zimě využíván lyžováním, dokonce bývá zprovozněn malý,
jednoduchý vlek. V létě jezdí děti na kolech, které brzy střídají
za motocykl, není vůbec zvláštností vidět dvanáctileté chlapce
projíždějící se ve vesnici a jejím okolí na motocyklu. Podobně
je pro některé otce zcela přirozné, naučit svého malého potomka
řídít zemědělský traktor již v útlém mládí a posléze mu ho
automaticky půjčovat.

Vztahy mezi lidmi ve vesnici jsou různé, všichni obyvate-
lé se vzájemně znají a v jádru spolu dobře vycházejí. Samozřej-
mě jakákoli novina se po vsi roznese rychlostí "letícího šípů".
I k chalupářům se místní chovají vlídně, přátelsky a laskavě.
Pro chalupáře je charakteristické to, že "drží pospolu" více
než místní. Ovšemže, jako všude jinde, se i zde občas vyskytnou
některé neshody a konflikty.

Jestliže se zaměříme na vnější vzhled, zevnějšek a vzezření
lidí, jejich úpravnost a způsob oblékání, nenalezneme zřejmě
nic zvláštního a neobvyklého. Starší ženy se oblékají vzhledem
ke svému nejlepšímu pohodlí, za teplého počasí nosí většinou
zástěry a tepláky, za každého počasí je potkáme s šátkem na

hlavě, téměř nikdy si nenechávají vlasy volně rozpuštěné. Muži jsou převážně v pracovním - v montérkách a košili, též dle svého pohodlí. Ovšem výlet do města je pro "babičky a dědečky" velkou událostí, při takové příležitosti se ustrojí do svátečního oděvu, jako v časech minulých. Mladší lidé se odívají stejně s módou, jsou tedy v podstatě k nerozeznání od lidí žijících ve městech, jistěže v případě pouhého obstarání nákupu ve vesnici zůstanou v pohodlném nebo sportovním oděvu.

V případech, kdy se rodina přistěhuje na venkov z města, bývá obvykle pro ženu obtížné přivyknout si způsobu života na vesnici, zcela odlišného od způsobu života ve městě. Do Přešína se před nedávnem přistěhovala mladá rodina ze severních Čech, z města Ústí nad Labem, mladí manželé se třemi malými dětmi. Koupili ve vsi malý domek, pořídili si skromnější hospodářství a učili se zvykat si na úplně rozdílný život. Pro muže a děti probíhala tato transformace bez jakýchkoli problémů, s mladou ženou tomu tak nebylo. Pro takovou ženu je pak charakteristické, že život ve městě, jenž tolik postrádá, si vynahrazuje způsobem oblékání, někdy až výstředním, pestrým make-upem, chováním a podobně. Až po určité době se začne automaticky přizpůsobovat, neboť pochopí, že v rámci "přežití" je to bezpodmínečně nutné.

Jiná mladá rodina, se dvěma malými dětmi, se do Přešína přistěhovala z města České Budějovice v jižních Čechách. Relativně snadno se v obci usídlila, bez problému si zvykla, dokonce začala soukromě podnikat v zemědělství, ale po uplynutí určité doby měla různé konflikty s místními lidmi, kteří ji z neznámých důvodů mezi sebe "nepřijali". A tak se mladá rodina rozhodla Přešín opustit a odstěhovala se na litoměřicko do severních Čech. Zde vidíme důkaz toho, co vše jsou schopny způsobit mezilidské vztahy.

V současné době je problémem každé vesnice nedostatek systémů technického vybavení, to je rozvod vody, kanalizaci, čistírna odpadních vod, zásobování palivy a vytápění vůbec. Přešín je vesnicí, která trpí naprostým nedostatkem technické vybavenosti. Vodovod zde není, kanalizační síť také ne. Každý objekt má svou studnu a odpad je zajištěn vlastním septikem. Voda na hašení požáru je zabezpečena z malého rybníka na návsi. Před desítkami lety bylo v obci pět vodních stěn.

Před osmi lety bylo v obci postaveno koupaliště, které ovšem nikdy nebylo zprovozněno, protože v důsledku špatně odvedené práce voda neustále prosakovala. Bylo provedeno několik oprav, ale zbytečně. Koupaliště mělo též zajistit vodu na hašení požárů. Dnes stojí opuštěné a prázdné.

Sběr domovního odpadu je zajištěn firmou Brejcha, odvážející kontejnery jednou týdně. Před nedávnem byla zavedena také do Přešína telekomunikační síť, a tak si mnozí obyvatelé i někteří chalupáři nechali do svého obydlí instalovat telefon, dříve byl pouze jeden ve vsi, v místním pohostinství. Veřejná telefonní hovorna ve vesnici ~~není, což je značný nedostatek.~~ je.

Vesnice v České republice jsou kromě jiného charakteristické vysokým podílem chat a chalup a intenzivním využíváním krajiny pro oddech a rekreaci vůbec. Obec by měla vytvořit chalupářům a chatařům dobré podmínky, i proto, že chalupáři jsou jedním z potenciálních zdrojů přírůstku obyvatel na venkově, neboť někteří chalupáři se mohou rozhodnout usídlit se na vesnici natrvalo, vzhledem k příznivému životnímu prostředí, užšímu kontaktu s přírodou atd. V Přešíně je značné množství rekreačních objektů využívaných chalupáři. Nejvíce jich dojíždí z nejbližšího okresního města Plzně, dále z hlavního města Prahy, z Příbrami, Rokycan, Teplic atd. Dokonce i ze Spolkové Republiky Německa sem jezdí jeden chalupář, který v Přešíně koupil dvě chalupy, z nichž využívá pouze jednu.

Poloha venkovského sídla v systému osídlení a dopravní spojení s okolními městy hraje odedávna velkou roli v jeho rozvoji. Obcí Přešín vede trasa autobusové linky Čížkov - Blovice a zpět a Čížkov - Plzeň a zpět. Jezdí ovšem celkem jen čtyřikrát denně, tudíž jestliže lidé nevlastní osobní automobil, mají možnost dostat se do města velice omezenou. Nejbližší železniční stanice je v Blovicích, odkud jezdí vlaky do Plzně prakticky každou hodinu.

Zemědělská tradice našeho venkova je úzce spjata s charakteristickými rysy zemědělské krajiny, specifickou architekturou zemědělských statků, ale hlavně vztahem obyvatel vesnice k půdě, láskou k selskému povolání a hrdostí na svou profesi a zemědělský stav.

Úroveň zemědělského hospodaření velmi závisí na vztahu hospodáře ke svěřené půdě. Díky restitucím, transformaci zemědělských družstev a privatizaci státních statků dochází k nápravě vlastnických vztahů k půdě a zemědělskému majetku. Jako nejrozšířenější je zachována forma družstevního hospodaření. Dále vznikají různé společnosti a jen určitý podíl zemědělské půdy je obhospodařován soukromými samostatnými zemědělci. Jak je již výše uvedeno, v Přesíně působí čtyři soukromí zemědělci, vlastníci určitou větší plochu zemědělské půdy.

Restituční a privatizační proces probíhal také v lesních komplexech, jako vlastníci lesa dnes čím dál více vystupují soukromé osoby. V okolí Přesína jsou lesy ponejvíc státní, s výjimkou jednoho, který vlastní obyvatel Přesína.

Specifická zařízení občanské vybavenosti, jakými jsou pošta, mateřská škola jsou v Čížkově, zdravotní středisko v Blovicích, stejně tak střední školy a učiliště. Nejbližší kostel se nachází v Čížkově, jakož i hřbitov. Přesín je obcí, která neposkytuje mnoho možností pro využití volného času, kulturu a odpočinek. Nejbližší divadla a kulturní domy nalezneme až v Plzni, biograf je v Blovicích. Ten si ale mohou dovolit navštívit jen vlastníci dopravních prostředků, vzhledem k omezenému dopravnímu spojení. Pro děti je v Blovicích Dům dětí, Lidová škola umění.

Výroční slavnosti se v Přesíně nekonají, avšak v sousední vesnici Čížkově jsou každoročně pořádány poutě, a to 24. června na Svatého Jana Křtitele. *1. květen po sv. Janu Křt. = poutě v Čížkově*

V Přesíně dnes existují tři zájmové spolky, kterými jsou Svaz chovatelů drobného zvířectva, Dobrovolný sbor hasičů a Sbor myslivců.

Závěrem je nutno dodat, že vzhledem k mému osobnímu vztahu k vesnici z pozice chalupáře, je mou povinností tvrdit, že Přesín je naprosto ideálním místem pro držení rekreačního objektu, poskytujícím maximální příležitost k relaxaci, uvolnění a odpočinku.